

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
fremsat den 10. juli 2019¹

Sag C-467/18

**Rayonna prokuratura Lom
mod
EP,
procesdeltager:
HO**

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Rayonen sad Lukovit (kredsdomstol i Lukovit, Bulgarien))

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv 2012/13/EU, 2013/48/EU og (EU) 2016/343 – anvendelsesområde – politiindsats – anklagemyndighedens strafferetlige efterforskning – særlig strafferetlig procedure vedrørende anordning af medicinske tvangsforanstaltninger – indlæggelse på en psykiatrisk afdeling i medfør af en ikke-strafferetlig lov – effektiv domstolskontrol med hensyn til den mistænkte eller tiltalte ret til information og adgang til advokatbistand – uskyldsformodning – sårbare personer«

1. Denne anmodning om præjudiciel afgørelse vedrører anvendelsen af direktiv 2012/13/EU², 2013/48/EU³ og (EU) 2016/343⁴ i en straffesag mod en person, som fra det tidspunkt, hvor den pågældende blev anholdt som mistænkt for en alvorlig forbrydelse, viste tegn på sindssyge og derfor blev indlagt på en psykiatrisk institution.

2. Disse direktiver fastsætter »fælles minimumsregler om beskyttelse af [mistænkte] og [tiltalte] [i straffesager]« med henblik på »at styrke medlemsstaternes tillid til hinandens strafferetlige systemer og således at lette gensidig anerkendelse af afgørelser i straffesager«⁵.

1 – Originalsprog: spansk.

2 – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 22.5.2012 om ret til information under straffesager (EUT 2012, L 142, s. 1).

3 – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 22.10.2013 om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og i sager angående europæiske arrestordrer og om ret til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen (EUT 2013, L 294, s. 1).

4 – Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 9.3.2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT 2016, L 65, s. 1).

5 – Tiende betragtning til direktiv 2016/343.

3. I betragtning af dette formål må der stilles spørgsmål ved, om de tre direktiver bør finde anvendelse i straffesager, hvis afgørelser med en rimelig grad af sandsynlighed ikke er genstand for den gensidige anerkendelse mellem medlemsstaterne. Denne indsigelse har Domstolen indtil videre ikke tilsluttet sig⁶. I betragtning af udviklingen i de præjudicielle forelæggelser på dette specifikke område vil det måske på et senere tidspunkt være hensigtsmæssigt at nuancere denne tendens i retspraksis.

I. Retsforskrifter

A. EU-retten

1. Direktiv 2012/13

4. Artikel 1 (»Genstand«) bestemmer:

»Dette direktiv fastsætter regler om retten til information for mistænkte og tiltalte personer vedrørende deres rettigheder i straffesager og tiltalen mod dem. [...]«

5. Artikel 2 (»Anvendelsesområde«) har følgende ordlyd:

»1. Direktivet finder anvendelse fra det tidspunkt, hvor en person af de kompetente myndigheder i en medlemsstat bliver gjort opmærksom på, at vedkommende er mistænkt eller tiltalt for at have begået en strafbar handling, indtil sagen afsluttes, dvs. indtil spørgsmålet om, hvorvidt den mistænkte eller tiltalte har begået den strafbare handling, er afgjort endeligt, herunder efter omstændighederne indtil der er idømt straf, og en eventuel appelsag er afgjort.

[...]«

6. Artikel 3 (»Retten til information om rettigheder«) bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte personer straks informeres om mindst følgende processuelle rettigheder, således som de finder anvendelse i henhold til den nationale lovgivning, med henblik på at muliggøre en effektiv udøvelse heraf:

a) retten til at få adgang til en advokat

[...]

c) retten til at blive informeret om tiltalen, jf. artikel 6

[...]

2. Medlemsstaterne sikrer, at informationerne, som de giver efter stk. 1, gives mundtligt eller skriftligt i et enkelt og letforståeligt sprog, og at der tages hensyn til sårbare mistænkte eller sårbare tiltalte personers særlige behov.«

6 – I forslag til afgørelse af 5.2.2019, Moro (C-646/17, EU:C:2019:95), fastslog generaladvokat Bobek, at »[a]nvendelsen af direktiv 2012/13 [...] ikke [forudsætter] en grænseoverskridende dimension i den konkrete sag for den nationale domstol« (punkt 44). Generaladvokaten anførte bl.a. i denne retning, at Domstolen i dom af 5.6.2018, Kolev m.fl. (C-612/15, EU:C:2018:392), fortolkede dette direktiv, uden at der »syntes [...] at være noget mærkbart grænseoverskridende element«. Domstolen bekræftede dette synspunkt i dom af 13.6.2019, Moro (C-646/17, EU:C:2019:489).

7. Artikel 4 (»Meddelelse om rettigheder i forbindelse med anholdelse«) har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at en mistænkt eller tiltalt person, der anholdes eller tilbageholdes, straks modtager en skriftlig meddelelse om rettigheder. Den pågældende skal have lejlighed til at læse meddelelsen om rettigheder og skal have lov til at beholde den hos sig i al den tid, vedkommende er frihedsberøvet.

[...]«

8. Artikel 6 (»Retten til information om rettigheder«) bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at en mistænkt eller tiltalt modtager information om den strafbare handling, som udgør grundlaget for mistanken eller tiltalen. Denne information gives straks og i en tilstrækkelig detaljeret form til at sikre en retfærdig behandling af sagen og en effektiv udøvelse af retten til et forsvar.

2. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte personer, der anholdes eller tilbageholdes, informeres om grundene til anholdelsen eller tilbageholdelsen, herunder om den strafbare handling, som vedkommende mistænkes eller tiltales for at have begået.

3. Medlemsstaterne sikrer, at der, senest når grundlaget for tiltalen forelægges for en domstol, gives detaljeret information om tiltalen, herunder den strafbare handlingens art og den juridiske kvalificering af den, og om karakteren af den mistænkte eller tiltalte persons påståede deltagelse i udøvelsen af denne strafbare handling.

4. Medlemsstaterne sikrer, at en mistænkt eller tiltalt straks informeres om enhver ændring i de oplysninger, der gives i medfør af denne artikel, hvis dette er nødvendigt for at sikre en retfærdig behandling af sagen.«

2. Direktiv 2013/48

9. Artikel 1 (»Genstand«) er affattet således:

»Dette direktiv fastsætter minimumsregler om de rettigheder, som mistænkte og tiltalte under straffesager [...] har til at få adgang til advokatbistand, til at få en tredjemand underrettet om frihedsberøvelsen og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen.«

10. Følgende fastsættes i artikel 2 (»Anvendelsesområde«):

»1. Dette direktiv finder anvendelse på mistænkte eller tiltalte under straffesager fra det tidspunkt, hvor de kompetente myndigheder i en medlemsstat ved officiel meddelelse eller på anden vis har underrettet dem om, at de er mistænkt eller tiltalt for at have begået et strafbart forhold, og uanset om de er frihedsberøvet. Det finder anvendelse indtil straffesagens afslutning, dvs. den endelige afgørelse af spørgsmålet om, hvorvidt den mistænkte eller tiltalte har begået lovovertrædelsen, herunder efter omstændighederne domsafsigelsen og afgørelsen i en eventuel appelsag.

[...]

3. Dette direktiv finder på samme betingelser som i stk. 1 også anvendelse på personer, som ikke er mistænkt eller tiltalt, men som under politiets eller en anden retshåndhævende myndigheds afhøring bliver mistænkt eller tiltalt.

[...]«

11. Artikel 3 (»Retten til adgang til advokatbistand under straffesager«) har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte og tiltalte har ret til adgang til advokatbistand på et sådant tidspunkt og på en sådan måde, at de pågældende sættes i stand til i praksis og effektivt at udøve deres ret til et forsvar.

2. Mistænkte eller tiltalte har ret til adgang til advokatbistand uden unødigt forsinkelse. Under alle omstændigheder har mistænkte eller tiltalte adgang til advokatbistand fra følgende tidspunkter, alt efter hvad der indtræffer først:

- a) inden de afhøres af politiet eller af en anden retshåndhævende eller retslig myndighed
- b) når efterforskningsmyndigheder eller andre kompetente myndigheder træffer efterforskningsmæssige eller andre bevissikrende foranstaltninger i overensstemmelse med stk. 3, litra c)
- c) uden unødigt forsinkelse efter frihedsberøvelsen
- d) hvis de er blevet indstævnet for en domstol med kompetence til afgørelse af straffesager, i tilstrækkelig god tid inden de giver møde for denne domstol.

[...]«

12. Artikel 12 (»Retsmidler«) er affattet således:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte eller tiltalte under straffesager samt eftersøgte personer i sager angående europæiske arrestordrer har effektive retsmidler i henhold til national ret i tilfælde, hvor rettighederne i henhold til dette direktiv tilsidesættes.

[...]«

13. Artikel 13 (»Sårbare personer«) bestemmer:

»Medlemsstaterne sikrer, at der ved anvendelsen af dette direktiv tages hensyn til særlige behov hos mistænkte og tiltalte, der er sårbare.«

3. Direktiv 2016/343

14. Det bestemmes i artikel 1 (»Genstand«):

»Dette direktiv fastlægger fælles minimumsregler vedrørende:

- a) visse aspekter af uskyldsformodningen i straffesager
- b) retten til at være til stede under retssagen i straffesager.«

15. Artikel 2 (»Anvendelsesområde«) bestemmer:

»Dette direktiv finder anvendelse på fysiske personer, der er mistænkte eller tiltalte i straffesager. Det finder anvendelse på alle stadier i straffesagerne fra det tidspunkt, hvor en person mistænkes eller tiltales for at have begået en strafbar handling eller en påstået strafbar handling, indtil afgørelsen om den endelige fastsættelse af, hvorvidt denne person har begået den pågældende strafbare handling, er blevet endelig.«

16. Det bestemmes i artikel 3 (»Uskyldsformodning«):

»Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte og tiltalte anses for uskyldige, indtil deres skyld er bevist i overensstemmelse med loven.«

17. Det følger af artikel 6 (»Bevisbyrde«):

»1. Medlemsstaterne sikrer, at bevisbyrden for at fastslå mistænkte og tiltaltes skyld påhviler anklagemyndigheden. Dette berører ikke dommerens eller den kompetente domstols eventuelle forpligtelse til at søge efter både belastende og diskulperende beviser og forsvarrets ret til at fremlægge bevismateriale i overensstemmelse med den gældende nationale ret.

[...]«

18. Artikel 10 (»Retsmidler«) er affattet således:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte og tiltalte råder over et effektivt retsmiddel, hvis deres rettigheder i medfør af dette direktiv er blevet tilsidesat.

2. Uden at det berører nationale regler og systemer, om hvilket bevismateriale der kan anvendes under retssagen, sikrer medlemsstaterne ved bedømmelsen af forklaringer, der er afgivet af mistænkte eller tiltalte, eller af beviser, der er indhentet, i strid med retten til ikke at udtale sig eller retten til ikke at inkriminere sig selv, at retten til et forsvar og en retfærdig rettergang respekteres.«

B. Bulgarsk ret

1. Nakazatelen kodeks (straffeloven)

19. Artikel 33 bestemmer, at en person, der har handlet i en dement tilstand, som forhindrer den pågældende i at forstå karakteren eller betydningen af sine handlinger eller kontrollere sin adfærd, ikke ifalder et strafferetligt ansvar⁷.

20. Artikel 89 bestemmer, at en person, der har begået en handling, der er til fare for offentligheden, i en tilstand, hvor den pågældende ikke kan ifalde strafansvar, kan underkastes tvangsbehandling på et specialiseret psykiatrisk sygehus.

2. Nakazatelno protsesualen kodeks (strafferetsplejeloven, herefter »NPK«)

21. NPK's artikel 24, stk. 1, bestemmer, at der ikke indledes en retssag, eller at en indledt retssag henlægges, når de relevante handlinger ikke udgør en lovovertrædelse.

⁷ – <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/39/Bulgaria/show>.

22. NPK's artikel 46 omhandler anklagemyndighedens funktioner under retssagen. Bestemmelsen tillægger anklagemyndigheden beføjelsen til at indlede straffesager og til at forestå efterforskningen.

23. NPK's artikel 70 omhandler proceduren vedrørende forebyggende indlæggelse på en psykiatrisk institution med henblik på undersøgelse af den anklagede, når denne lider af en psykisk sygdom. Den retlige myndighed træffer afgørelse om indlæggelsen på anmodning af anklagemyndigheden efter bevisførelse for en hændelse, i hvilken forbindelse en forsvarer skal være til stede.

24. NPK's artikel 94, stk. 1, nr. 2), og stk. 3, bestemmer, at en forsvarer skal deltage i straffesagen, hvis den anklagede lider af et psykisk handicap, samt at det kompetente organ skal beskikke en forsvarer.

25. NPK's artikel 242, stk. 2, henhører under kapitlet om anklagemyndighedens handlinger ved efterforskningens afslutning og pålægger anklagemyndigheden at kontrollere, at den anklagedes proceduremæssige rettigheder er blevet overholdt under efterforskningen. Er dette ikke tilfældet, skal anklagemyndigheden kræve, at fejlene afhjælpes, eller selv afhjælpe dem.

26. NPK's artikel 243, stk. 1, nr. 1), bestemmer, at anklagemyndigheden henlægger straffesagen i de i NPK's artikel 24, stk. 1, nævnte tilfælde (dvs. når de faktiske omstændigheder ikke udgør en lovovertrædelse).

27. I henhold til NPK's artikel 247, som omhandler forberedelsen af retssagen, indledes denne ved anklagemyndighedens anklageskrift.

28. I henhold til NPK's artikel 248 tilkommer det bl.a. den refererende dommer at kontrollere, om den anklagedes proceduremæssige rettigheder er blevet overholdt under efterforskningen [stk. 2, nr. 3)]. I tilfælde af en tilsidesættelse af disse opregner den refererende dommer de overtrædelser, der er blevet fastslået, og hjemviser sagen til anklagemyndigheden med henblik på afhjælpning heraf i overensstemmelse med NPK's artikel 242, stk. 2.

29. NPK's artikel 427 indleder afsnittet om anvendelsen af medicinske tvangsforanstaltninger i straffelovens artikel 89. Det tilkommer anklagemyndigheden at fremsætte forslag herom og retten i første instans at anordne dem, i hvilken forbindelse det er muligt at iværksætte appel ved en højere instans.

30. NPK's artikel 428-431 omhandler proceduren for at vedtage disse foranstaltninger, som omfatter et retsmøde med deltagelse af anklagemyndigheden og den pågældende person.

3. Zakon za zdraveto (sundhedsloven)

31. I henhold til artikel 155 i Zakon za zdraveto (sundhedsloven, herefter »sundhedsloven«) tvangsindlægges og -behandles personer med psykiske forstyrrelser, som kræver særlig behandling (jf. sundhedslovens artikel 146), når de på grund af deres sygdom risikerer at begå en forbrydelse og udgør en fare for deres familiemedlemmer, nærtstående personer eller samfundet eller udgør en alvorlig trussel mod deres helbred.

32. Sundhedslovens artikel 156 ff. omhandler proceduren for at træffe afgørelse om indlæggelse, hvilken afgørelse det tilkommer den ret i første instans, som den pågældendes bopælssted hører under, at træffe. Ovenstående forudsætter en anmodning fra anklagemyndigheden, en psykiatrisk undersøgelse af den pågældende og et retsmøde med deltagelse af den pågældende (hvis dennes helbredstilstand tillader det), dennes forsvarer og psykiateren.

33. Sundhedslovens artikel 165, stk. 1, bestemmer, at NPK finder supplerende anvendelse.

II. De faktiske omstændigheder og det præjudicielle spørgsmål

34. Tidligt om morgenen den 26. august 2015 blev der fundet et lig med spor efter vold på en offentlig vej i byen Medkovets (Lom, Bulgarien).

35. Omkring kl. 6.00 nåede politibetjente frem til ofrets bolig, hvor de fandt ofrets søn, EP, der havde blodspor på benene. På baggrund af EP's svar under den indledende afhøring, hvor EP tilstod forbrydelsen⁸, kunne det udledes, at EP led af psykiske forstyrrelser, og derfor blev han anholdt og indlagt på den psykiatriske afdeling på sygehuset i Lom.

36. Den 26. august 2015 blev der foretaget en besigtigelse af gerningsstedet og afhøring af vidner. Ifølge disse led EP af en psykisk sygdom og havde været indlagt ved flere lejligheder. En psykiatrisk undersøgelse viste, at EP lider af paranoid skizofreni, og at han den 25.-26. august 2015 befandt sig i en tilstand af vedvarende bevidsthedsforstyrrelse og ikke kunne forstå sin gernings væsen og betydning.

37. Den 12. september 2015 vedtog Rayonen sad Lom (kredsdomstolen i Lom, Bulgarien), at EP skulle indlægges på en psykiatrisk afdeling i medfør af en procedure i henhold til sundhedsloven. Denne situation er blevet opretholdt i det mindste indtil datoen for forelæggelsen af det præjudicielle spørgsmål.

38. Den 7. juli 2016 indstillede Okrazhna prokuratura Montana (anklagemyndigheden i Montana) straffesagen mod EP, idet det anførtes, at »den potentielle tiltalte er anbragt til tvangsbehandling og derfor fortsat ikke har nogen behørig proceduremæssig status«.

39. Apelativna prokuratura Sofia (anklagemyndigheden ved appeldomstolen i Sofia, Bulgarien), pålagde i sin egenskab af overordnet anklagemyndighed i Montana anklagemyndigheden at genoptage straffesagen, idet indstillingen af sagen var ugrundet, hvilket skete den 29. december 2017.

40. Den 1. marts 2018 indstillede anklagemyndigheden i Montana straffesagen med den begrundelse, at »det drejer sig om en forsætlig gerning, der blev begået af personen EP i en tilstand, hvor han ikke kan ifalde strafansvar«, hvorfor der skulle anordnes medicinske tvangsforanstaltninger.

41. Anklagemyndighedens afgørelse blev kun sendt til offerets datter og blev endelig den 10. marts 2018.

42. Eftersom der var en kompetencekonflikt mellem retterne i første instans i Lom og Lukovit, besluttede Varhoven kasatsionen sad (øverste kassationsdomstol, Bulgarien), at det tilkom retten i første instans i Lukovit at træffe afgørelse i straffesagen om forvaring af EP i overensstemmelse med NPK.

43. På denne baggrund har Rayonen sad Lukovit (kredsdomstolen i Lukovit) forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er den foreliggende sag om anordning af medicinske tvangsforanstaltninger, som udgør en form for statslig tvang over for personer, der ifølge anklagemyndighedens konstateringer har begået en handling, der er farlig for offentligheden, omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2012/13/EU om ret til information under straffesager og direktiv 2013/48/EU om ret til adgang til advokatbistand i straffesager?

⁸ – Ifølge politibetjentene sagde EP, at han havde slået sin mor ihjel, fordi hun havde forrådt ham og angivet ham til den serbiske mafia. Adspurgt om, hvorfor han havde flyttet liget ud på gaden, svarede EP, at det var for, at det ikke skulle lugte i hans have.

- 2) Udgør de bulgarske procedureregler, som regulerer den særlige sag vedrørende anordning af medicinske tvangsforanstaltninger i henhold til artikel 427 ff. i [NPK], og hvorefter retten ikke har kompetence til at hjemvise sagen til anklagemyndigheden og pålægge denne at afhjælpe væsentlige procedurefejl, som er begået i forundersøgelsesfasen, men i stedet enten kan imødekomme anmodningen om anordning af medicinske tvangsforanstaltninger eller afvise den, et effektivt retsmiddel som omhandlet i artikel 12 i direktiv 2013/48/EU og artikel 8 i direktiv 2012/13/EU, sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions Charter om grundlæggende rettigheder, som sikrer en person, hvis rettigheder er blevet krænket i forundersøgelsesfasen, ret til effektive retsmidler?
- 3) Finder direktiv 2012/13/EU og direktiv 2013/48/EU anvendelse på strafferetlige (forundersøgelses-)procedurer, når national ret, nemlig NPK, ikke anvender det retslige begreb »mistænkt«, og anklagemyndigheden ikke formelt anser personen for tiltalt i forbindelse med forundersøgelsesproceduren, idet denne lægger til grund, at drabet, der er genstand for efterforskningen, blev begået af den pågældende person i en tilstand, hvor personen ikke ifalder strafansvar, og derfor indstiller straffesagen uden at underrette den pågældende herom, og anmoder retten om anordning af medicinske tvangsforanstaltninger over for den pågældende?
- 4) Anses den person, for hvem der er anmodet om tvangsbehandling, for »mistænkt« som omhandlet i artikel 2, stk. 1, i direktiv 2012/13/EU og artikel 2, stk. 3, i direktiv 2013/48/EU, når en politibetjent ved den første besigtigelse af gerningsstedet og de indledende efterforskningsforanstaltninger i offerets og hendes søns lejlighed efter at have konstateret blodspor på sidstnævntes krop spurgte denne om grunden til drabet på hans mor og flytningen af hendes lig til gaden, og efter besvarelsen af disse spørgsmål lagde ham i håndjern? Såfremt dette besvares bekræftende: Skal den pågældende allerede på dette tidspunkt informeres i henhold til artikel 3, stk. 1, i direktiv 2012/13/EU, sammenholdt med samme bestemmelses stk. 2, og hvordan skal der i et sådant tilfælde tages hensyn til den pågældendes særlige behov i forbindelse med informationen i henhold til stk. 2, når politibetjenten vidste, at personen lider af en psykisk sygdom?
- 5) Er nationale bestemmelser som de foreliggende, som faktisk tillader frihedsberøvelse ved tvangsanbringelse på et psykiatrisk sygehus i en sag i henhold til Zakon za zdraveto (sundhedsloven) (forebyggende foranstaltning, som anordnes, når det er bevist, at personen lider af en psykisk sygdom, og der er risiko for, at personen vil begå en strafbar handling, men ikke på grund af en allerede begået handling), forenelige med artikel 3 i direktiv (EU) 2016/343 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen, når den faktiske grund til at indlede sagen er den gerning, på grund af hvilken der er indledt en straffesag mod den person, der er anbragt til behandling, og sker der på denne måde en omgåelse af retten til retfærdig rettergang ved en anholdelse, som skal opfylde betingelserne i EMRK's artikel 5, stk. 4, dvs. der skal være tale om en sag, i forbindelse med hvilken retten har kompetence til at prøve såvel overholdelsen af procedurereglerne som den mistanke, der ligger til grund for anholdelsen, samt lovligheden af det mål, der forfølges hermed, hvilket retten er forpligtet til, når personen er blevet anholdt efter den i NPK fastsatte procedure?
- 6) Omfatter begrebet uskyldsformodning i henhold til artikel 3 i direktiv (EU) 2016/343 også formodningen om, at personer, der ikke kan ifalde strafansvar, ikke har begået gerningen, som udgør en risiko for offentligheden, og som anklagemyndigheden sigter dem for, så længe det modsatte ikke er bevist i henhold til procedurereglerne (i straffesager under overholdelse af retten til forsvar)?

- 7) Sikrer nationale bestemmelser, som fastsætter forskellige beføjelser for den påkendende ret med hensyn til den kontrol af forundersøgelingsprocedurens lovlighed, som den skal foretage ex officio, afhængigt af om:
- 1) retten prøver et anklageskrift fra anklagemyndigheden, hvori en bestemt, psykisk rask person anklages for at have begået et drab (NPK's artikel 249, stk. 1, sammenholdt med stk. 4), eller
 - 2) retten prøver en anmodning fra anklagemyndigheden, hvori det hævdes, at personen har begået et drab, men at gerningen på grund af gerningsmandens psykiske sygdom ikke udgør en strafbar handling, og hvormed der anmodes om rettens anordning af statslig tvang til behandlingsformål,

de sårbare personer et effektivt retsmiddel som fastsat i artikel 13 i direktiv 2013/48/EU, sammenholdt med samme direktivs artikel 12, og i artikel 8, nr. 2), i direktiv 2012/13/EU, sammenholdt med dette direktivs artikel 3, stk. 2, og er rettens forskellige beføjelser, som afhænger af sagens art, der igen retter sig efter, om den person, der betegnes som gerningsmand, er psykisk rask og dermed i stand til at ifalde et strafferetligt ansvar, forenelige med princippet om ikke-forskelsbehandling i henhold til chartrets artikel 21, stk. 1?»

III. Retsforhandlingerne for Domstolen

44. Anmodningen om præjudiciel afgørelse indgik til Domstolen den 17. juli 2018 ledsaget af en anmodning om at undergive anmodningen hasteproceduren, hvilket ikke blev imødekommet.

45. EP, den tjekkiske og den nederlandske regering samt Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg. Det blev ikke anset for nødvendigt at afholde et retsmøde.

IV. Bedømmelse

A. Indledende bemærkninger

46. Domstolens opgave i forbindelse med besvarelsen af præjudicielle spørgsmål består i at tilvejebringe den forelæggende ret fortolkningen af EU-retlige bestemmelser, som kan være til nytte i forbindelse med sidstnævntes afgørelse af sagen. Det tilkommer imidlertid ikke Domstolen at bedømme de faktiske omstændigheder eller de nationale kompetente myndigheders foranstaltninger under strafferetlige eller andre procedurer, som er gået forud for anmodningen om præjudiciel afgørelse.

47. I forbindelse med opgaven vedrørende fortolkning af EU-retten skal Domstolen heller ikke afgøre, om bestemmelserne i det ene eller andet direktiv, der finder anvendelse på straffesager, er overholdt i et enkeltstående tilfælde⁹, eller om de relevante rettigheder i praksis er blevet tilsidesat¹⁰.

9 – Dom af 5.6.2018, Kolev m.fl. (C-612/15, EU:C:2018:392, præmis 81).

10 – Som den forelæggende ret anførte i sin forelæggelsesafgørelse (præmis 17 og 18), blev det oplyst til Varhoven kasatsionen sad (øverste kassationsdomstol), at EP hverken var blevet informeret om sine rettigheder, anklagen mod ham, retten til at få beskikket en forsvarer eller retten til at anfægte anklagemyndighedens afgørelse. Desuden fremgik det, at det »[u]den nærmere begrundelse anførtes[...], at talsmandens betragtninger vedrørende begrænsningerne af [EP's] ret til forsvar var ubegrundede«.

48. De direktiver, som den forelæggende ret ønsker fortolket, indeholder bestemmelser om de kompetente myndigheders foranstaltninger med henblik på at beskytte mistænkte eller tiltalte rettigheder i straffesager på tre punkter: i) sidstnævnte skal informeres om deres processuelle rettigheder og om tiltalen mod dem (direktiv 2012/13), ii) de har ret til advokatbistand, og deres frihedsberøvelse skal meddeles til tredjemand, som de kan kommunikere med (direktiv 2013/48), og iii) de er omfattet af uskyldsformodningen (direktiv 2016/343).

49. Eftersom disse tre direktiver kun vedrører straffesager, kan de ikke finde anvendelse på psykiatriske indlæggelser, som anordnes af rent medicinske grunde i henhold til lovgivningen om den offentlige sundhed. Disse indlæggelser skal naturligvis underkastes en domstolskontrol, eftersom den personlige frihed er på spil, men dette betyder ikke, at procedurerne i denne henseende har strafferetlig karakter.

50. Ifølge oplysningerne i sagsakterne har der i denne sag været anvendt to former for interventioner på samme tid:

- Interventionen i henhold til sundhedsloven (artikel 155 ff.), hvorefter Rayonen sad Lom (kredsdomstolen i Lom) fra begyndelsen var af den opfattelse, at EP skulle indlægges på en psykiatrisk institution.
- Interventionen i forbindelse med straffesagen, som blev indledt af anklagemyndigheden, i hvilken sag den forelæggende ret (Rayonen sad Lukovit (kredsdomstol i Lukovit)) skal træffe endelig afgørelse om forvaring i overensstemmelse med NPK, efter at sagen har været indstillet. Kun i denne sag finder de tre ovennævnte direktiver anvendelse.

51. Dermed skal Domstolens svar ikke omfatte spørgsmålene om anvendelsen af direktiverne på sundhedsloven. Sidstnævnte gør det muligt at tvangsindlægge personer med bevidsthedsforstyrrelser, som på grund af disse *risikerer* at begå en forbrydelse og udgør en fare for deres familiemedlemmer, andre personer eller samfundet eller udgør en alvorlig trussel mod deres helbred.

52. Der er tale om en procedure, hvor kompetencen henhører under den retlige myndighed, som efter en bevisførelse, såfremt denne myndighed finder det hensigtsmæssigt, vælger at indlægge den pågældende på et psykiatrisk sygehus i perioder, der kan forlænges. Proceduren har således ikke karakter af en straffesag og er dermed ikke genstand for nogen af de nævnte direktiver (ved fastlæggelsen af de respektive direktivers genstand er den i artikel 1 i alle tre direktiver begrænset til straffesager).

53. Den forelæggende ret har anført, at den nationale praksis tillader, at en person, som har begået en forbrydelse i en tilstand af sindssyge, tvangsindlægges på et psykiatrisk sygehus i medfør af sundhedsloven, hvorved der ses bort fra de sædvanlige procedurer i straffesager¹¹. Selv om dette måtte være tilfældet, er det, der er relevant i denne sag, at proceduren efter sundhedsloven ikke har strafferetlig karakter. Hvis den i visse tilfælde anvendes på en afledt måde, skal foranstaltningerne til afhjælpning af denne faktiske funktionsforstyrrelse findes i den nationale ret¹².

54. Min analyse vil ikke følge affattelsen af de ni præjudicielle spørgsmål, hvis indhold desuden overlapper. Jeg foretrækker at undersøge de enkelte direktiver særskilt og udlede de vurderingselementer af deres fortolkning, som kan hjælpe den forelæggende ret.

11 – Det tilkommer den nationale ret at fortolke den nationale lovgivning, men sundhedsloven forekommer at indeholde tilstrækkelige garantier, henset til den kontradiktoriske procedure og den omstændighed, at den endelige afgørelse træffes af en retsinstans såsom den forelæggende ret.

12 – Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at NPK regulerer varetægtsfængsling og tilsvarende foranstaltninger over for personer, der befinder sig i en tilstand af sindssyge (artikel 70), således at anvendelsen af proceduren efter sundhedsloven kan betyde, at en ret, som ikke er en straffedomstol, overskrider sine retslige beføjelser. Svaret på denne hypotetiske overskridelse af beføjelser skal dog som nævnt findes i den nationale lovgivning i form af et middel til at afgøre en eventuel konflikt mellem denne lovgivnings jurisdiktioner.

B. Virkningen af direktiv 2012/13

1. De rettigheder, der skal respekteres

55. Dette direktiv indfører bestemmelser med henblik på at beskytte visse rettigheder, som mistænkte eller tiltalte har i straffesager. Sidstnævnte anerkendes nærmere bestemt retten til straks at blive informeret om visse processuelle rettigheder samt retten til at blive informeret om tiltalen mod dem.

56. Personer, som den kompetente myndighed informerer om (»bliver gjort opmærksom på«), at der foreligger en mistanke om, at de har deltaget i en strafbar handling, kvalificeres som *mistænkte* (artikel 2, stk. 1, i direktiv 2012/13).

57. Mistænkte kan desuden have status af *anholdt eller tilbageholdt*. Artikel 4 og artikel 6, stk. 2, i direktiv 2012/13 nævner specifikt denne situation for at forpligte medlemsstaterne til at sikre, at en person i denne situation »straks modtager en skriftlig meddelelse om rettigheder« (artikel 4) og informeres om grundene til anholdelsen eller tilbageholdelsen (artikel 6).

58. Begrebet *tiltalt* befinder sig på et højere niveau, eftersom det indebærer, at den kompetente myndighed (som regel anklagemyndigheden) har udarbejdet en specifik anklage, hvori den pågældende udpeges som gerningsmand til en strafbar handling.

59. Beskyttelsen af disse rettigheder er naturligvis en opgave for den myndighed, der intervenserer på hvert enkelt procedurmæssigt stadium. Denne beskyttelse skal navnlig gøre sig gældende i forbindelse med en straffesag¹³, når politiet foretager en anholdelse¹⁴, eller når anklagemyndigheden udarbejder tiltalen.

60. Direktiv 2012/13 finder i henhold til dets artikel 2, stk. 1, anvendelse, indtil sagen afsluttes. Dette vil sige, indtil »spørgsmålet om, hvorvidt den mistænkte eller tiltalte har begået den strafbare handling, er afgjort endeligt, herunder efter omstændighederne indtil der er idømt straf, og en eventuel appelsag er afgjort«.

61. Denne ordlyd kan omfatte en situation, hvor en straffesag afsluttes, ikke med en dom i snæver forstand, men derimod med en sikkerhedsforanstaltning, der består i tvangsindlæggelse på en psykiatrisk institution eller lignende af en person, som er utilregnelig på grund af sindssyge.

62. På et beslægtet område definerer artikel 1, litra b), i rammeafgørelse 2008/909/RIA¹⁵ »sanktion« som »en tidsbegrænset eller tidsubegrænset frihedsstraf eller frihedsberøvende foranstaltning, som er idømt i en straffesag på grund af en strafbar handling«. Artikel 9, stk. 1, litra k), i nævnte rammeafgørelse henviser mere specifikt til situationer, hvor »den idømte sanktion omfatter psykiatrisk behandling eller lægebehandling«.

63. På dette grundlag er det på baggrund af analysen af de nationale procedureregler, sammenholdt med direktiv 2012/13, muligt at besvare den forelæggende rets spørgsmål.

13 – Bemærk, at politiet har kompetence til at indlede og behandle sager på området for administrative overtrædelser, som f.eks. berører borgernes sikkerhed eller den offentlige orden på offentlige steder. Sådanne sager har ikke nødvendigvis strafferetlig karakter.

14 – Det fremgår af 19. og 28. betragtning til direktiv 2012/13, at informationen til mistænkte eller tiltalte bør gives »senest inden dennes første officielle afhøring ved politiet«. 22. betragtning nævner udtrykkeligt denne information i forbindelse med en »anholdt person, der ved retshåndhævende myndigheders mellemkomst frihedsberøves i forbindelse med en straffesag«. Min fremhævelse.

15 – Rådets rammeafgørelse af 27.11.2008 om anvendelse af princippet om gensidig anerkendelse på domme i straffesager om idømmelse af frihedsstraffe eller frihedsberøvende foranstaltninger med henblik på fuldbyrdelse i Den Europæiske Union (EUT 2008, L 327, s. 27).

64. Ifølge NPK kan en straffesag ud over frifindelse afsluttes med, at der enten pålægges en straf (ved en almindelig procedure) eller træffes en medicinsk tvangsforanstaltning (ved den særlige procedure i artikel 427 ff.). Reaktionen på den strafbare handling, dvs. straffen, ændres til tvangsindlæggelse på en psykiatrisk institution, når gerningsmanden til den strafbare handling begik denne handling i en tilstand af psykisk utilregnelighed.

65. For at træffe afgørelse om såvel straffe som medicinske tvangsforanstaltninger som en konsekvens af den strafbare handling¹⁶ kræves det i henhold til national ret, at der gennemføres en egentlig straffesag, hvilket indebærer, at de rettigheder, som direktiv 2012/13 beskytter, skal respekteres under denne sag. Det er efter min opfattelse ikke muligt i nogen af disse to tilfælde at udelukke de sikkerhedsforanstaltninger, som er omhandlet i dette direktiv.

66. Netop på grund af den mistænkte eller tiltaltes psykiske tilstand er det en anden sag, at de krævede oplysninger, som den pågældende skal gives om sine rettigheder, kan underkastes visse betingelser. I nogle sager om enkeltstående tilfælde af sindssyge vil det være uvirksomt at give den pågældende en beskrivelse af dennes rettigheder, idet den pågældende ikke er i stand til at forstå disse, og såvel denne formalitet som informationen om tiltalen mod vedkommende kan meddeles til den pågældendes forsvarer, eftersom sidstnævntes bistand i alle henseender er uerstattelig, hvilket jeg vil gøre rede for i det følgende.

67. Artikel 3, stk. 2, i direktiv 2012/13 foreskriver netop, at information om mistænkte eller tiltaltes rettigheder gives, idet der tages hensyn til deres situation, når der er tale om »sårbare personer«. Dette udtryk omfatter personer, som lider af alvorlige psykiske handicap, hvis forståelse af informationen kan være næsten lig nul.

68. Formålet med denne beskyttelse er, at modtageren kan modtage og tilegne sig denne information. Dette fremhæves i »Køreplan med henblik på at styrke mistænkte eller tiltaltes proceduremæssige rettigheder i straffesager«¹⁷, idet det i »Foranstaltning E« (»Særlig beskyttelse af mistænkte eller tiltalte, som er sårbare«) anføres, at det »[m]ed henblik på at sikre en retfærdig rettergang er [...] vigtigt, at man er særligt opmærksom på mistænkte eller tiltalte, som ikke kan forstå eller følge indholdet eller betydningen af sagen, f.eks. på grund af deres alder, mentale eller fysiske tilstand«¹⁸.

69. Ved psykisk syge, som lider af et alvorligt psykisk handicap (hvilket forekommer at være tilfældet i denne sag), kan det i forbindelse med formidlingen af information være tilrådeligt at sørge for bistand fra en tredjepart, der handler på den pågældendes vegne¹⁹. Det er under alle omstændigheder en opgave for den nationale lovgivning at tilvejebringe løsninger med henblik på at understøtte kapaciteten hos personer, der ikke er i stand til at handle på egne vegne²⁰.

16 – Jeg ser som nævnt bort fra den procedure, der ikke har strafferetlig karakter, som er reguleret i sundhedsloven.

17 – Rådets resolution af 30.11.2009 (EUT 2009, C 295, s. 1).

18 – I dom af 30.1.2001, Vaudelle mod Frankrig (CE:ECHR:2001:0130JUD003568397, § 65), bemærkede Menneskerettighedsdomstolen, at myndighederne bør træffe yderligere foranstaltninger, hvis den pågældende lider af psykiske forstyrrelser, således at den pågældende kan gives detaljeret information om karakteren af og årsagen til tiltalen mod denne.

19 – Se punkt 9 og 10 i Kommissionens henstilling af 27.11.2013 om retssikkerhedsgarantier for sårbare personer, der er mistænkt eller tiltalt i straffesager (EUT 2013, C 378, s. 8), som anvender udtrykket »en passende voksen«.

20 – NPK afspejler denne logik: Hvis invaliditetsgraden er til hinder for forståelsen, udnævnes der straks en advokat med henblik på, at denne samtidig med forberedelsen af forsvaret sikrer, at de øvrige rettigheder respekteres i alle henseender. NPK's artikel 94, stk. 1, nr. 2), foreskriver, at det er obligatorisk, at der deltager en forsvarer i straffesagen, hvis den anklagede lider af et fysisk eller psykisk handicap, som forhindrer vedkommende i at forsvare sig. I så fald bestemmes det i nævnte artikels stk. 3, at den pågældende retsinstans beskikker en forsvarer.

2. Retsmidler til beskyttelse af disse rettigheder

70. I henhold til artikel 8, stk. 2, i direktiv 2012/13 skal det sikres, at mistænkte eller tiltalte, som ikke har modtaget den krævede information (således som det følger af dette direktiv), kan anfægte denne undladelse »i overensstemmelse med procedurerne i den nationale lovgivning«.

71. Den forelæggende ret har anført, at det under den specielle procedure til indlæggelse af utilregnelige personer (artikel 427 ff. i NPK), i modsætning til de almindelige procedurer, ikke er muligt at kontrollere, om der er sket en tilsidesættelse af rettigheder under anklagemyndighedens efterforskning.

72. Den forelæggende ret har bemærket, at i tilfælde af, at anklagemyndighedens efterforskning afsluttes med en afgørelse om at henlægge sagen, fordi den mistænkte er utilregnelig, opstår en mulighed for, at retten godkender indlæggelsen. På dette tidspunkt kan der fremhæves eventuelle forudgående tilsidesættelser af rettigheder, som har fundet sted under efterforskningen, dog uden at retten har beføjelser til at tage stilling til muligheden for at afhjælpe de konstaterede fejl (f.eks. ved at beordre sagen hjemvist til efterforskningsstadiet). Ifølge den forelæggende ret kan retten alene godkende eller give afslag på indlæggelsen.

73. Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt retten til adgang til effektive retsmidler i henhold til artikel 8, stk. 2, i direktiv 2012/13 med henblik på at anfægte de kompetente myndigheders mulige undladelse af eller afslag på at fremlægge information til mistænkte eller tiltalte respekteres under disse omstændigheder.

74. Selv om det påhviler den forelæggende ret at fortolke sin egen lovgivning, forekommer det ikke at være muligt at udelukke en klage (på grundlag af NPK's artikel 243, stk. 3) over afgørelsen om at henlægge proceduren, som anklagemyndigheden traf, eftersom den (særlige) procedure i henhold til nævnte lovs artikel 427 ff. efterfølgende blev iværksat. Denne klage kan støtte sig på en tilsidesættelse af mistænktes eller tiltaltes rettigheder under stadiet forud for den afgørelse fra retten, som på begæring af anklagemyndigheden skal bestemme, om førnævnte personer skal indlægges. Der er således mulighed for anfægtelse som omhandlet i artikel 8 i direktiv 2012/13.

75. Den forelæggende ret synes at acceptere denne løsning, idet den i forelæggelsesafgørelsens præmis 62 anfører, at såfremt NPK's artikel 427 ff. ikke sikrer adgang til effektive retsmidler, »er det muligt at anvende den processuelle garanti, der er fastlagt med henblik på sager, der behandles efter den almindelige procedure, analogt«²¹.

76. Hvis denne fortolkning ikke er mulig, er det muligt, at de bulgarske procedureregler, således som den forelæggende ret har beskrevet dem²², ikke sikrer retten til effektive retsmidler, som er omhandlet i artikel 8 i direktiv 2012/13, eftersom ingen ret har kompetence til at vurdere, om de ved dette direktiv beskyttede rettigheder er blevet respekteret i stadiet forud for stadiet i NPK's artikel 427 ff. I så fald tilkommer det den nationale lovgivning at drage konsekvenserne (og eventuelt hjemvise sagen med henblik på at afhjælpe de begåede fejl) af disse tilsidesættelser, hvis de påvirker den pågældendes retssikkerhedsgarantier i alvorlig grad.

21 – Denne fortolkning ville ikke være usædvanlig i bulgarsk ret: Sundhedsloven, som i princippet er mindre beslægtet med de almindelige procedureregler end den særlige procedure for indlæggelse, bestemmer i artikel 165, stk. 1, at NPK finder supplerende anvendelse.

22 – Den bulgarske regering og anklagemyndigheden har valgt ikke at deltage i denne præjudicielle procedure og dermed anvendes alene den af den forelæggende ret tilvejebragte beskrivelse og fortolkning af den nationale lovgivning.

77. Der bør endelig ikke ses bort fra, at det i den procedure, der er omhandlet i NPK's artikel 427 ff., er påkrævet, at den pågældendes forsvarer deltager i det retsmøde, der skal afholdes ved den ret, der træffer afgørelse om den pågældendes indlæggelse²³. I retsmødet kan advokaten til forsvar for sin klient naturligvis påberåbe sig alle indsigelsesgrunde mod indlæggelsen, inklusive de grunde, der skyldes eventuelle uregelmæssigheder begået af de kompetente myndigheder under straffesagens efterforskning.

C. Virkningen af direktiv 2013/48

1. De rettigheder, der skal respekteres

78. Med dette direktiv sikres det, at mistænkte eller tiltalte i straffesager har ret til adgang til advokatbistand og til ved frihedsberøvelse at få underrettet en tredjemand, som den pågældende kan kommunikere med.

79. Med hensyn til begreberne mistænkt eller tiltalt og begrebet kompetente myndigheder som omhandlet i direktiv 2013/48 henviser jeg til betragtningerne vedrørende direktiv 2012/13. Direktiv 2013/48 henviser nærmere bestemt udtrykkeligt til »politiet eller en anden retshåndhævende myndighed«, idet dets artikel 2, stk. 3, udvider betingelserne for anvendelsen af advokatbistand til at omfatte personer, som ikke indledningsvis er mistænkt eller tiltalt, men som »bliver mistænkt eller tiltalt« under førstnævntes afhøring²⁴.

80. Eftersom NPK som nævnt omhandler en egentlig straffesag, som kan afsluttes ved, at der træffes en medicinsk tvangsforanstaltning (ved den særlige procedure i NPK's artikel 427 ff.), skal den person, der er genstand for denne proces, sikres adgang til advokatbistand og de øvrige rettigheder, som følger af direktiv 2013/48.

81. I modsætning til direktiv 2012/13 tillader den psykiske tilstand hos den mistænkte eller tiltalte ikke, at der fastsættes betingelser for den pågældendes ret til adgang til advokatbistand, når der er tale om alvorlige overtrædelser²⁵. Denne ret styrkes snarere, eftersom den pågældende f.eks. ikke er i stand til gyldigt at give afkald på, at dennes advokat skal være til stede (artikel 9 i direktiv 2013/48).

82. Hvis personer, som lider af sindssyge, kan anses for at være *sårbare*, her som omhandlet i artikel 13 i direktiv 2013/48, skal medlemsstaterne, idet de tager hensyn til disses særlige behov, som nævnt fremme denne advokatbistand.

83. Ifølge oplysningerne i sagsakterne forfølger NPK dette formål, idet der straks udnævnes en advokat, hvis invaliditetsgraden er til hinder for forståelsen, med henblik på at denne samtidig med forberedelsen af forsvaret sikrer, at de øvrige rettigheder respekteres i alle henseender. NPK's artikel 94, stk. 1, nr. 2), foreskriver desuden, at det er obligatorisk, at der deltager en forsvarer i straffesagen, hvis den anklagede lider af et fysisk eller psykisk handicap, som forhindrer vedkommende i at forsvare sig. I så fald bestemmes det i nævnte artikels stk. 3, at den pågældende retsinstans beskikker en forsvarer.

23 – NPK's artikel 430, stk. 2 og 3. Den person, som ønskes indlagt, kan ligeledes deltage i dette retsmøde, medmindre vedkommendes helbredstilstand er til hinder for dette.

24 – Menneskerettighedsdomstolen gav udtryk for det samme synspunkt i dom af 10.11.2016, Kuripka mod Ukraine, CE:ECHR:2016:1110JUD000791807.

25 – For så vidt angår mindre lovovertrædelser tillader artikel 2, stk. 4, i direktiv 2013/48 visse begrænsninger, således at direktivets garantier alene finder anvendelse på retssager ved en domstol med kompetence til afgørelse af straffesager.

84. Den bulgarske lovgivning, hvis forenelighed med direktiv 2013/48 den forelæggende ret har stillet spørgsmål ved, synes således ikke at være i strid med sidstnævnte for så vidt angår beskyttelsen af de rettigheder, som direktivet kræver beskyttet. Det er en anden sag, at retsforskrifterne i en enkelt sag ikke er blevet overholdt.

2. Retsmidler

85. Hvis disse rettigheder alligevel er blevet tilsidesat, kan mine bemærkninger om de retsmidler, der kan anvendes til at anfægte overtrædelser af direktiv 2012/13, tilsvarende overføres på direktiv 2013/48.

D. Virkningen af direktiv 2016/343

86. Ved dette direktiv styrkes visse aspekter af uskyldsformodningen i straffesager samt retten for fysiske personer, der er mistænkte eller tiltalte i straffesager, til at være til stede under retssagen i straffesager.

87. Medlemsstaterne skulle først gennemføre direktiv 2016/343 den 1. april 2018²⁶. Dermed kan dette direktiv ikke påberåbes som en EU-retsakt, som bør finde anvendelse på straffesager, som blev afsluttet før denne dato.

88. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen og den forelæggende rets supplerende oplysninger, at den endelige henlæggelse af straffesagen i denne sag forud for anklagemyndighedens anmodning om indlæggelse fandt sted den 1. marts 2018. I denne afgørelse skulle de faktiske omstændigheder, tiltaltes deltagelse samt dennes status som utilregnelig fastslås.

89. Omstændighederne ved denne proces kan således ikke analyseres på baggrund af direktiv 2016/343 *ratione temporis*. Artikel 48 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) kan heller ikke gøres gældende, eftersom det ikke fremgår, at der inden den 1. april 2018 forelå et forhold, der gjorde det muligt at gennemføre EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 51, stk. 1.

90. Eftersom den specielle procedure til indlæggelse af EP fortsat verserer for den forelæggende ret, forholder det sig således, at direktiv 2016/343 finder anvendelse på denne procedure fra den 1. april 2018. Den forelæggende rets præjudicielle spørgsmål omhandler imidlertid reelt ikke nævnte rets handlinger i forbindelse med denne procedure, men derimod de kompetente myndigheders (navnlig anklagemyndighedens) handlinger under den straffesag, der blev afsluttet den 1. marts 2018.

91. Derfor bør svaret på denne del af den præjudicielle forelæggelse efter min opfattelse begrænses til, at det fastslås, at direktiv 2016/343 ikke finder anvendelse på straffesager, der blev afsluttet før den 1. april 2018. Såfremt Domstolen er af en anden opfattelse, vil jeg gøre rede for mit synspunkt desangående.

92. Den uskyldsformodning, som beskyttes ved direktiv 2016/343, finder i henhold til direktivets artikel 2 anvendelse på »alle stadier i straffesagerne [...], indtil afgørelsen om den endelige fastsættelse af, hvorvidt denne person har begået den pågældende strafbare handling, er blevet endelig«.

26 – Artikel 14, stk. 1, i direktiv 2016/343.

93. Hvis direktiv 2016/343 fandt anvendelse *ratione temporis*, er jeg ikke i tvivl om, at dets bestemmelser skulle have været overholdt i en straffesag mod enhver mistænkt eller tiltalt, også hvis denne fremviste symptomer på sindssyge. Den omstændighed, at det er anklagemyndigheden, der forestår efterforskningen i straffesagen, er på ingen måde til hinder for, at direktiv 2016/343 skal overholdes på dette stadie i straffesagen forud for retssagen.

94. Den uskyldsformodning, som beskyttes ved direktiv 2016/343, finder som nævnt anvendelse i alle stadier i straffesager om alvorlige strafbare handlinger²⁷. I denne henseende er det uden betydning, at de personer, hvis strafbare handling sagen omhandler, lider af psykiske sygdomme, som bevirker, at de erklæres utilregnelige ved afslutningen af den pågældende sag.

95. Jeg bør under alle omstændigheder bemærke, at uskyldsformodningen ikke nødvendigvis er til hinder for varetægtsfængsling, ligesom den heller ikke er til hinder for, at en person, der er mistænkt for at have begået en forbrydelse i en tilstand af sindssyge, indlægges på en psykiatrisk institution. Således som det bestemmes i artikel 4 i direktiv 2016/343, er dette heller ikke til hinder for »foreløbige afgørelser af proceduremæssig art, som er truffet af retslige eller andre kompetente myndigheder, og som er baseret på mistanke eller belastende beviser«.

V. Sammenfatning med henvisning til de præjudicielle spørgsmål

96. På grundlag af de anførte betragtninger er det efter min opfattelse muligt at besvare de af den forelæggende ret rejste spørgsmål:

- Med hensyn til direktiv 2012/13 og 2013/48 vedrører disse betragtninger indholdet af det første, det andet, det tredje, det fjerde og det syvende spørgsmål (første del).
- Med hensyn til direktiv 2016/343 vedrører de det femte og det sjette spørgsmål.

97. Det syvende spørgsmål har et underspørgsmål, hvori den forelæggende ret henviser til chartrets artikel 21 og ønsker oplyst, om princippet om ikke-forskelsbehandling er til hinder for, at rettens beføjelser afhænger af, om de personer, der er genstand for sagen, er psykisk raske eller ej. Eftersom situationen for disse personer, der lider af sindssyge, efter min opfattelse ikke er sammenlignelig med situationen for en person, der har alle sine åndsevner i behold, kan der ikke være tale om forskelsbehandling, idet der med hensyn til de førstnævnte er fastlagt særlige retsplejeregler. Dette er ikke til hinder for, at de garantier, som ifølge de nævnte direktiver skal overholdes, finder anvendelse på begge disse grupper, således som jeg har forklaret ovenfor.

VI. Forslag til afgørelse

98. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer de af Rayonen sad Lukovit (kredsdomstol i Lukovit, Bulgarien) forelagte spørgsmål på følgende måde:

- »1) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/13/EU af 22. maj 2012 om ret til information under straffesager skal fortolkes således, at direktivet finder anvendelse i alle stadier af disse sager fra det tidspunkt, hvor en person af de kompetente myndigheder bliver gjort opmærksom på, at vedkommende er mistænkt for at have begået en strafbar handling, også når denne person lider af sindssyge.

²⁷ – Artikel 7, stk. 6, fastsætter visse betingelser i forbindelse med mindre lovovertrædelser.

- 2) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/48/EU af 22. oktober 2013 om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og i sager angående europæiske arrestordre og om ret til at få en tredjemand underrettet ved frihedsberøvelse og til at kommunikere med tredjemand og med konsulære myndigheder under frihedsberøvelsen finder anvendelse på de tidspunkter, der er fastsat i direktivets bestemmelser, på mistænkte eller tiltalte, der befinder sig i en tilstand af sindssyge.
- 3) De ved direktiv 2012/13 og direktiv 2013/48 beskyttede rettigheder skal overholdes i de i disse direktiver fastlagte tilfælde under den strafferetlige efterforskning, som forestås af politibetjente, under efterforskningen i forbindelse med straffesagen, som forestås af anklagemyndigheden, og under en særlig procedure om anvendelse af medicinske tvangsforanstaltninger i situationer, hvor personer, der befinder sig i en tilstand af psykisk utilregnelighed, har begået en strafbar handling, således som den i artikel 427 ff. i Nakazatelnо protsesualen kodeks (strafferetsplejeloven) omhandlede procedure.
- 4) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager finder ikke anvendelse på straffesager, der er endeligt afsluttet før den 1. april 2018.
- 5) En procedure til tvangsanbringelse på en psykiatrisk institution af medicinske årsager af personer, der lider af en psykisk sygdom, såsom den i artikel 155 ff. i Zakon za zdraveto (sundhedsloven) omhandlede, er ikke omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 2012/13, 2013/48 og 2016/343.«